

De Dakexpeditie van Smilde

Een manifest over innerlijke groei als motor voor coöperatieve energietransitie en gemeenschapskracht

In Smilde, een dorp in Drenthe, werd in 2022 het hart van de gemeenschap bedreigd door de energiecrisis. De gasprijs schoot omhoog en het verwarmen van de monumentale Koepelkerk werd onbetaalbaar. Zonnepanelen op het kerkdak konden niet - de monumentstatus en techniek lieten het niet toe. Zonder oplossing zou de kerkgemeente overgeleverd zijn aan de grillen van mondiale gascrises – een machteloze positie voor zo'n hechte dorpsgemeenschap. Maar de Protestantse Gemeente Smilde weigerde machteloos toe te kijken. **‘Never waste a good crisis’**, dachten ze, en dat keerpunt pakten ze met beide handen aan. Ze bespraken het probleem op een gemeenschapsavond en vroegen hulp voor een mogelijke oplossing: Of enkele agrariërs hun grote schuurdaken ter beschikking wilden stellen voor zonnepanelen ten bate van de kerk. Met steun van coöperatie GOED en het adviesbureau Robin Doet werd een plan uitgewerkt en gezamenlijk uitgevoerd. Wat begon als een noodkreet mondde uit in een pioniersproject: *de Dakexpeditie van Smilde*. Deze pilot toonde hoe een lokale gemeenschap, geconfronteerd met een uitdaging, samen een kans grijpt om duurzaam sterker te worden.

Dit verhaal leert een essentiële les: ware maatschappelijke transitie - zoals de energietransitie - vraagt meer dan techniek of geld; het vraagt innerlijke ontwikkeling. Het succes in Smilde is gebouwd op menselijk kapitaal: vertrouwen, creativiteit, moed, doorzettingsvermogen – precies die kwaliteiten die in de Inner Development Goals (IDGs) worden beschreven. De zichtbare resultaten was het resultaat van **innerlijke en sociale groei**. Smilde werd zo een levend voorbeeld van *“inner growth for outer change”* - innerlijke groei die noodzakelijk is om duurzame, uiterlijke veranderingen te bereiken. In dit manifest, gestructureerd rond de vijf pijlers van de IDGs - **Zijn, Denken, Verbinden, Samenwerken, Handelen** - laten we zien hoe deze innerlijke kwaliteiten de succesfactoren waren in Smilde en hoe ze leidden tot maatschappelijke impact, gekoppeld aan relevante Sustainable Development Goals (SDG's).

Zijn – Innerlijke stevigheid en veerkracht als basis

Onder *Zijn* verstaan we de innerlijke grondhouding en veerkracht die nodig is om te volharden in tijden van crisis. In Smilde bleek die **veerkracht en doorzettingsvermogen** overvloedig aanwezig. Een dergelijk pioniersproject kende natuurlijk tegenslagen - van vertraagde netaansluiting tot daken die toch ongeschikt bleken en extra kosten veroorzaakten. Maar men liet zich niet ontmoedigen. Dankzij gezamenlijke veerkracht bleven ze volharden: men begon op tijd met het werven van daken, trof een financiële buffer voor onvoorziene kosten, en betrok de netbeheerder en experts vroeg om obstakels te tackelen. Deze vastberadenheid hield de energie erin en leerde de gemeenschap dat ze samen sterker staan dan gedacht - ze ontdekten dat ze méér aankunnen, *samen*, dan ieder voor zich.

Die innerlijke stevigheid was geworteld in een duidelijk innerlijk kompas: de gedeelde waarde die ze nastreefden. Iedereen in het dorp beseft hoe belangrijk het behoud van de Koepelkerk was - als rijksmonument én als sociaal hart van Smilde - en zag dat behoud als *collectief belang*. Dit gedeelde doel gaf richting en betekenis, en het gevoel van eigenaarschap ("we doen dit zélf") voedde een enorme trots in de gemeenschap. Dankzij deze basis van *Zijn* - de combinatie van veerkracht en een gemeenschappelijke innerlijke drijfveer - is de Koepelkerk toekomstbestendig gemaakt. Hiermee is de veerkracht van de hele gemeenschap vergroot, geheel in lijn met **SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen** (het behoud van een belangrijk lokaal erfgoed en een veerkrachtige gemeenschap). Bovendien voorkwam deze aanpak dat de kerk in financiële nood raakte; het verkleint de kans op energiearmoede in de gemeenschap, een effect dat raakt aan **SDG 1: Geen armoede**. Een krachtige innerlijke basis heeft zo een tastbaar maatschappelijk verschil gemaakt.

Denken – Creativiteit en flexibiliteit in het vinden van oplossingen

De pijler *Denken* draait om cognitieve vaardigheden als creatief en systeemgericht denken. In Smilde moest men **buiten de gebaande paden denken** om een schijnbaar onmogelijk probleem op te lossen. Omdat conventionele oplossingen - zonnepanelen op het kerkdak - niet mogelijk waren, bedacht Robin Doet iets nieuws en legde dat aan de Smildigers voor. De gevonden oplossing - zonnepanelen *elders* leggen en de opbrengst doorgeven aan de kerk - getuigt van precies dat creatieve en systeemgerichte denkvermogen. Men koppelde onbenutte daken aan een gemeenschapsbehoefte en ontwierp een coöperatief model waarbij dak-eigenaren, de kerk en de lokale coöperatie allemaal onderdeel van de oplossing werden.

Ook tijdens de uitvoering bleef deze mentale flexibiliteit cruciaal. Gaandeweg moesten plannen worden aangepast - zo moesten asbest worden verwijderd, daken versterkt en het elektriciteitsnet verzwakt. Het projectteam, een samenwerking tussen experts van Robin Doet en lokale mensen, paste zich met veerkracht aan en beschouwde ieder probleem als een uitdaging om samen creatief op te lossen, niet als een blokkade. Dit flexibele denkraam zorgde ervoor dat ze door konden pakken waar anderen misschien waren gestopt.

Het resultaat van deze inventieve denkkraft is concreet en indrukwekkend. Er werden **660 zonnepanelen op drie daken** in de omgeving geïnstalleerd. Samen wekken deze panelen jaarlijks ruim voldoende groene stroom op om een groot deel van het verbruik van de Koepelkerk te compenseren. Daarmee bespaart de kerk flink op de energierekening én wordt lokaal bijgedragen aan klimaatdoelstellingen door fossiele energie te vervangen. Deze

technische én conceptuele innovatie sluit naadloos aan bij **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie** - schone energie is in Smilde nu binnen handbereik voor de gemeenschap. Ook levert het een directe bijdrage aan **SDG 13: Klimaatactie**, door jaarlijks de CO₂-uitstoot significant te reduceren ten opzichte van grijze stroom. Smilde laat zien hoe creatief denken op dorpsniveau kan leiden tot betaalbare hernieuwbare energie en concrete klimaatactie.

Verbinden – Empathie en solidariteit als gemeenschapskracht

Bij *Verbinden* draait het om de kwaliteit van relaties: empathie, compassie en een open houding naar elkaar. In Smilde was **empathie en solidariteit** de lijm die alles bijeenhield. Het project werd gedreven door oprechte betrokkenheid bij elkaars welzijn: mensen voelden de urgentie van elkaars situatie en wilden helpen. Meerdere boeren stelden belangeloos hun dak beschikbaar uit betrokkenheid bij de kerk en het dorp. Ook inwoners die zelf misschien geen direct profijt hadden, deden toch mee omdat ze aanvoelden hoe belangrijk de Koepelkerk voor anderen in de gemeenschap is. Die onderlinge solidariteit – elkaar willen helpen – maakte het initiatief mogelijk.

De impact van deze verbindende kwaliteiten was al snel zichtbaar. Het project **verenigde het hele dorp rondom een gedeeld doel**. Dat zoveel mensen meteen wilden bijdragen kwam voort uit gedeelde waarden en betrokkenheid: iedereen gunde elkaar het behoud van “hun” Koepelkerk. Jong en oud, kerkelijk en niet-kerkelijk – Smilde stond schouder aan schouder. Dit gevoel van “*we doen het samen*” heeft de sociale cohesie vergroot en een gevoel van inclusie gecreëerd: echt iederéén kon meedoen en bijdragen. Het resultaat was niet alleen een duurzame energievoorziening, maar ook een trots, empowered gemeenschapsgevoel.

Deze kwaliteiten van Verbinden dragen direct bij aan **SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen**. In Smilde is de sociale samenhang toegenomen en heeft men laten zien een inclusieve, veilige en veerkrachtige gemeenschap te zijn die gezamenlijk uitdagingen aangaat. Het behoud van de Koepelkerk dankzij collectieve inzet draagt bovendien bij aan het behouden van cultureel erfgoed binnen de gemeenschap. Een dorpsgemeenschap die zo sterk verbonden is, is beter in staat om ook toekomstige obstakels het hoofd te bieden – een belangrijke pijler onder duurzame lokale ontwikkeling.

Samenwerken – Vertrouwen en co-creatie als fundament

De vierde pijler, *Samenwerken*, gaat over het gezamenlijk realiseren van doelen – gesteund door vertrouwen, gedeelde verantwoordelijkheid en effectieve samenwerking. Het succes van de Dakexpeditie in Smilde berust op **ongekende samenwerking** tussen inwoners, organisaties en overheden. Vanaf het begin stond *co-creatie* centraal: door transparant te communiceren, elkaar als gelijkwaardig te behandelen en de rollen duidelijk te verdelen, ontstond onderling **vertrouwen** en een soepel teamverband. Iedereen kon leunen op elkaars expertise en hield het gezamenlijke doel voor ogen. Deze inclusieve manier van samenwerken gaf alle betrokkenen eigenaarschap over het project en versterkte de onderlinge band in de gemeenschap.

Ook het bredere partnerschap was essentieel. Het project zou nooit zijn geslaagd zonder een sterk **verbond tussen uiteenlopende partijen**: dorpsbewoners, ondernemers, lokale installateurs, burgerbeweging coöperatie (GOED), een maatschappelijke onderneming (Robin Doet) en de lokale en provinciale overheden. Iedereen bracht zijn eigen middelen, netwerk en vakkennis in. Dit is een schoolvoorbeeld van een Publiek-Private-People Partnership, waarin gemeenschap, private organisaties en overheid sámen werken voor een duurzaam doel. Het vertrouwen en de effectiviteit binnen dit partnerschap tonen hoe **SDG 17: Partnerschap om de doelstellingen te bereiken** er op dorpsniveau uit kan zien. Zulke samenwerkingsverbanden maken complexe projecten uitvoerbaar en zorgen dat successen schaalbaar worden via wederzijdse steun en kennisdeling. Smilde heeft daarmee niet alleen een lokaal probleem opgelost, maar ook een blauwdruk neergelegd voor anderen – mogelijk gemaakt door samenwerken op basis van vertrouwen.

Handelen – Moed en leiderschap om in actie te komen

De laatste pijler, *Handelen*, gaat over daadkracht: de moed en het leiderschap om daadwerkelijk stappen te zetten richting verandering. In Smilde was volop **moed en leiderschap** te vinden. Het vergde moed om onbekend terrein te betreden – om een nieuw concept te omarmen (zonnepanelen op andermans daken) en dat in de praktijk te brengen. Lokale kartrekkers binnen de kerkgemeenschap namen het initiatief en brachten anderen op de been. Ook politieke durf speelde mee: de provincie Drenthe waagde het om dit experimentele burgerproject te steunen. Dit pioniersgedrag toont aan hoe innerlijk leiderschap en lef eruitzien: men durfde innovatieve wegen in te slaan voor het gemeenschappelijk goed.

Beslissend was dat Smilde niet afwachtte, maar zelf in actie kwam. In plaats van passief toe te zien hoe de crisis hun gemeenschap zou verzwakken, namen bewoners het heft in eigen hand – *ze pakten de regie terug*. Die doortastendheid resulteerde in een concreet succes: binnen anderhalf jaar na de crisis lagen de panelen op de daken en wekten ze stroom op. **Sinds medio 2025 draaien drie coöperatieve zonnedaken op volle kracht** om de Koepelkerk van energie (en inkomsten) te voorzien. Hiermee is de dreigende sluiting van de kerk afgewend en is de gemeenschap zelfvoorzienender en weerbaarder geworden. Deze daadkrachtige klimaatactie op dorpsniveau illustreert perfect **SDG 13: Klimaatactie** – het project heeft de CO₂-uitstoot van de gemeenschap verlaagd en levert een concrete bijdrage aan de strijd tegen klimaatverandering. Bovendien is klimaatverandering voor de Smildigers geen abstract ver-van-mijn-bedshow meer, maar iets waar ze zélf succesvol mee aan de slag zijn gegaan. Doordat mensen actief deelnemen in hun energiecoöperatie, is het bewustzijn over duurzaamheid gegroeid en is een cultuur ontstaan waarin *duurzaam handelen de norm* wordt. Handelen met moed en visie heeft in Smilde de aanzet gegeven tot blijvende verandering.

Oproep tot actie: samen versnellen voor de SDGs

Dit manifest is een uitnodiging. Aan alle gemeenten, dorpen, bewonersinitiatieven, kerkbesturen, sportclubs, coöperaties en andere bevlogen gemeenschappen: **doe mee!** De Dakexpeditie in Smilde heeft bewezen dat elke gemeenschap – met de juiste ondersteuning – haar eigen duurzame energieproject kan realiseren. En daarmee bereikt men veel meer dan alleen groene stroom. Het gaat om het creëren van een toekomst waarin iedereen profiteert: lagere energielasten, sterkere sociale banden, behoud van lokale voorzieningen en een gezondere planeet.

We staan aan de vooravond van een coöperatieve energierevolutie. Overal liggen daken te wachten op zonnepanelen, en overal zijn maatschappelijke doelen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Het enige dat nodig is, is deze twee met elkaar verbinden – dát is precies wat *Dakexpeditie* doet. Overheden en fondsen: ondersteun deze beweging en zie hoe beleidsdoelen op het gebied van duurzaamheid, burgerschap en gemeenschap samenkomen. Bewoners en lokale leiders: grijp de kans om zélf het heft in handen te nemen, samen met een partner als Robin Doet die jullie bij elke stap terzijde staat.

Laat Smilde niet de uitzondering zijn, maar het begin van een landelijke beweging. Laten we de energietransitie menselijker en lokaler maken. Laat elke wijk en ieder dorp zijn eigen “zon op alle daken” realiseren en daarmee niet alleen bijdragen aan klimaatdoelen, maar ook aan sterkere, veerkrachtige communities. Samen kunnen we de abstracte doelen van Parijs en de SDG’s vertalen naar concrete daden op ons eigen dak. Sluit je aan bij deze coöperatieve revolutie – **zon op alle daken, kracht voor alle mensen!**

Met warmte, overtuiging en een gezamenlijke visie vooruit,

Robin Doet & GOED (Groen Opwekken en Delen)